

“Het is verkeerd om de aarde te vernietigen en het is verkeerd om daaraan te verdienen”

Op 22 april jl., Earth Day, vond in het Landelijk Dienstencentrum van de PKN een symposium plaats over Laudato Si'. De KNR had bewust voor een protestantse locatie gekozen om het oecumenische karakter van de dag te benadrukken. Paus Franciscus stelt aan alle christenen indringende vragen over de keuzes die we als kerken maken bij ons financieel beleid.

In zijn openingswoord sprak abt Denis Hendrickx over de grote impact van Laudato Si', zowel binnen als buiten de kerk. De oproep van paus Franciscus aan de internationale gemeenschap om moedige stappen te nemen voor een leefbare toekomst voor allen, heeft zonder twijfel bijgedragen aan het positieve resultaat van de Parijse Klimaatop van eind 2015.

Maar de encycliek daagt ook de kerken zelf uit om in beweging te komen. Wat betekent het bijvoorbeeld voor ons financieel beleid wanneer de paus schrijft dat het “absoluut noodzakelijk is om politieke maatregelen te treffen om de komende jaren de uitstoot van CO2 en andere vervuilende gassen drastisch te beperken, door bijvoorbeeld het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen en hernieuwbare energiebronnen te ontwikkelen.” ? (LS 26) Abt Hendrickx wees erop dat precies deze vraag centraal stond tijdens een conferentie ‘*Laudato Si' & Catholic Investment – clean energy for our home*’, die op 27 januari jl. plaatsvond in Rome.

Verbondenheid

Mgr. Gerard de Korte gaf als eerste een aanzet tot een antwoord. Laudato Si' betekent een belangrijke actualisatie en vernieuwing van het katholiek sociaal denken. Door het Zonnelied van de H. Franciscus een centrale plek te geven in de encycliek geeft de paus een sterk signaal dat niet alleen mensen broeders en zusters zijn, maar alle elementen van de schepping delen in deze broederschap. We moeten met elkaar ‘onze Moeder, Zuster Aarde’ behoeden, want wij zijn onlosmakelijk met haar verbonden.

Het blijkt in de praktijk echter lastig om mooie woorden om te zetten in inspirerende daden. Dat geldt zeker voor financieel beleid. Mgr. de Korte wees erop dat de situatie van krimp en vergrijzing binnen de kerk penningmeesters en economen tot voorzichtigheid dwingt. Inkomsten uit de actie Kerkbalans en collectes nemen elk jaar af met zo'n drie procent. Om die reden wordt de opbrengst uit het vermogen van kerkelijke instellingen steeds belangrijker voor de voortgang van de kerkelijke organisatie. Parochies aarzelen om te investeren in het verduurzamen van hun kerkgebouw, omdat men onzeker is over de toekomst van de parochie.

De meeste kerkelijke instellingen kennen bij beleggen een uitsluitingbeginsel: geen tabak, alcohol, porno, offensieve wapens e.d. Mgr. de Korte stelde de vraag of wij een stap verder durven te gaan: gericht beleggen met een sociale of duurzame doelstelling. Een nieuw denkkader is volgens de bisschop van belang. Het gaat om het verbinden van verschillende belangen: de continuïteit van de eigen kerkelijke organisatie waarborgen en tegelijk de eisen van de eigen sociale leer serieus nemen. Dat laatste betekent aandacht voor globale sociale gerechtigheid en een meer duurzame wereld.

‘Groene gelovigen’

Wij moeten in de praktijk brengen wat wij verkondigen: door te investeren in duurzame, sociale bedrijven en door oog te hebben voor milieuaspecten bij het beheer van kerkelijke gebouwen. Alleen zo kunnen wij geloofwaardig zijn, aldus de bisschop. Maar nog belangrijker dan een bordje ‘Groene Kerk’ op de gevel van het kerkgebouw is het om kerkleden tot ‘groene gelovigen’ te maken. De zes miljoen christenen in Nederland beschikken ook over kapitaal, ook zij moeten zich bewust worden van de invloed die zij met hun keuzes kunnen maken.

In *Laudato Si’* spreekt de paus over de noodzaak tot een ecologische bekering. Er worden overal in kerkelijke kring al stappen gezet. Maar het is zeker nog geen succesverhaal. Er mag nog wel een tandje bij, zei mgr. de Korte, in het belang van een cultuur van leven, een meer rechtvaardige wereld en een meer duurzame omgang met ‘Moeder Aarde die ons draagt en voedt’.

Divesteren

Jan Juffermans, in Nederland al decennialang pionier op het vlak van duurzaamheid, vertelde dat zijn ‘ecologische bekering’ had plaats gevonden na verschijning van ‘De grenzen aan de groei’, het rapport van de Club van Rome in 1972. Hij was lange tijd werkzaam bij de Kleine Aarde in Boxtel en is nu, na zijn pensionering, onder andere lid van de Werkgroep Voetafdruk Nederland en Transition Town Boxtel.

Hij is ook actief binnen de Nederlandse divesteringsbeweging ‘Fossilvrij NL’. Divesteren is het tegenovergestelde van investeren; je verkoopt je aandelen, obligaties of andere fondsen omdat je vindt dat deze investeringen moreel of ethisch niet verantwoord zijn. In het verleden waren kerken in Nederland sterk betrokken bij de ‘divestment’ campagne tegen het apartheidsregime in Zuid-Afrika in de jaren ‘80.

Investeringen in de fossiele industrie zijn puur economisch gezien een groot risico voor investeerders, maar erger nog: een ramp voor het klimaat op aarde. Juffermans vertelde dat de klimaatverandering nu al duur wordt betaald. Volgens het *Climate Vulnerability Monitor* uit 2012 vallen er 400.000 klimaatdoden per jaar, vooral in de armere landen ter wereld. Om de opwarming van de aarde te temperen mag nog maar een klein gedeelte van de fossiele brandstoffen die er zijn worden gewonnen.

Tot dusver hebben bijna 700 instellingen wereldwijd, samen goed voor zo’n 5 biljoen dollar, een divesteeer-beloofte gemaakt. Onder hen zijn universiteiten, religieuze instituten, zorginstellingen en steden; in Nederland was Boxtel de eerste gemeente, later volgden Amsterdam, Den Haag en Utrecht.

Juffermans vertelde over een nieuwe actie: ‘*Make your pension #Parisproof*’. De pensioenfondsen van Nederland zijn gevraagd het Parijs akkoord naar hun beleggingsbeleid te vertalen en binnen vijf jaar hun investeringen in de fossiele industrie te beëindigen. De reacties vanuit de pensioenfondsen zijn echter zorgwekkend; velen investeren – ondanks alle financiële risico’s en morele bezwaren – nog steeds in de fossiele industrie. Daarom roept de campagne iedereen op om hun eigen pensioenfonds aan te schrijven om fossilvrij te gaan. (zie: <https://gofossilfree.org/nl/pensions-paris-pledge/>)

Huishoudkunde

Huub Lems, voorheen fondsbeheerder binnen de PKN en nauw betrokken bij het verduurzamen van het beleggingsbeleid van de PKN, gaf als eerste commentaar op de inbreng van de sprekers tijdens het panelgesprek. Hij herinnerde eraan dat de Wereldraad van Kerken al in 1983 wees op de nauwe samenhang tussen de thema's van gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping. Kerken wereldwijd hebben deze samenhang verkend tijdens het Conciliair Proces van de Wereldraad van Kerken. Lems pleit voor een 'huishoudkundige' benadering van economie (*oikos* is huis, *nomos* is wet). Hij betreurt de centrale plek die geld is gaan innemen in het economisch denken. Dat heeft ertoe geleid dat we "flink zijn gaan huisgehouden in ons huishouden!"

Lems constateert dat kerkrentmeesters vaak gescheiden optrekken van de inhoudelijke afdelingen van de gemeente: de kerkraad en diaconie. Een gangbare opvatting onder kerkrentmeesters is dat het hun taak is om te zorgen voor financiering van kerkelijke activiteiten. Dat is een te beperkte visie, zegt Lems. Ook beheerders van kerkelijk geld moeten inclusief denken, d.w.z. dat inhoudelijke, principiële overwegingen een rol moeten spelen bij hun financiële keuzes.

De PKN heeft sinds 2006 een eigen beleggingsbeleid. In 2016 is deze tegen het licht gehouden en aangescherpt. Enkele van de recente besluiten zijn om te divesteren van fossiele grondstoffen en om aandelen Shell aan te schaffen om een eigen geluid te laten horen in aandeelhoudersvergadering.

Maatschappelijk rendement

In verschillende workshops konden deelnemers 's middags aan de slag rond concrete vragen die men heeft over ethisch beleggen en duurzaam investeren in kerkgebouwen. Aan het eind van de dag vond de officiële oprichting plaats van 'De Nieuwe Beurskoers', met de ondertekening van de statuten door Abt Denis Hendrickx en ds. Karin van den Broeke, preses van de Protestantse Kerk in Nederland. De Nieuwe Beurskoers is een vereniging die namens haar leden – christelijke organisaties en particulieren – gesprekken voert met beursgenoteerde bedrijven over hun maatschappelijk rendement. De Nieuwe Beurskoers wil bedrijven op de huid zitten wat betreft hun sociale en duurzame impact. Inzet is dat beursgenoteerde ondernemingen meer gaan koersen op lange termijn doelen die niet alleen hun bankrekening, maar ook mens en aarde ten goede komen.

Aandeelhouder zijn in een onderneming geeft een bepaalde verantwoordelijkheid. De Nieuwe Beurskoers wil daarom tevens het bewustzijn onder kerken vergroten van hun verantwoordelijkheid als beleggers.

Terugblikkend op de dag, wees Denis Hendrickx deelnemers op hun missie als christenen. "We kunnen ons geen contradicties veroorloven tussen boodschap en handelen. Het is verkeerd om de aarde te vernietigen en het is verkeerd om daaraan te verdienen," zei hij. Tenslotte citeerde hij Peter Turkson, die aan het eind van de conferentie *Laudato Si & Catholic Investment* opriep om in beweging te komen. "Langzaam of snel, maar nu is de tijd om in beweging te komen!"